

Behiç Erkin (1876- 1961)

Behiç Erkin

Behiç Erkin üniformasıyla

Ulusal demir yollarımızın kurucusu, değerli devlet adamı ve Atatürk'ün yakın çalışma arkadaşlarından Behiç Erkin Bey 5 Nisan 1876'da İstanbul'da doğdu. Babası Cemil Bey, büyük babası Mareşal Ömer Fevzi Paşa'dır. Babası annesinden küçük yaşta iken ayrılmış, kendisini halası ve eniştesi Basra Valisi Hidayet Paşa büyütüştür. Çocukluğunda tifo olmuş ve hafif bir çocuk felci geçirmiştir. Eğitimini Bağdat, Erzincan ve İstanbul'da yaptı. 1898'de Harp Okulu'ndan mezun oldu ve kurmay sınıfına ayrıldı. Hızla terfi ederek ülkenin çeşitli yerlerinde görev yaptı ve başarılarından dolayı pek çok madalya aldı. Mustafa Kemal ile 1907'de Selanik'te tanıştı. Bir arada iken sık sık görüşmüşler, değişik yerlerde görev yaptıkları süre içinde de haberleşmişlerdi. 1909'da Selanik İltisak Hattı Askeri Komiserliğine getirildi. Görevi sırasında yaptığı incelemeleri "Demiryolunun Askerî Açından Tarihi Kullanımı ve Örgütü" adıyla kitaplaştırdı. Balkan Savaşı sonunda esir düşen Behiç Bey, yapılan anlaşma uyarınca 1913'te İstanbul'a döndü. Aynı yıl Genelkurmay 3. Şube Şimendifer Kısım Amirliğine atandı. Binbaşı rütbesinde çeşitli görevlerde bulunduktan sonra 1914'te kaymakamlığa (yarbaylığa) yükseldi. 1915'te Ordu Dairesi Başkan Yardımcılığına getirildi. Ordu Dairesi İkmal Şube Müdür Muavini

iken, seferberlik ilanından beri askerî yükümlülüklerle ilgili yayımlanan kanunlar ve bunların açıklamasını kapsayan, Mükellefiyet-i Askeriye Kanunu Muvakkatesi'nin İzahı adlı bir kitap yayımladı. 1917'de Albaylığa terfi etti. 1918'de Azerbaycan'da askerî teşkilat kurmak üzere görevlendirildi. Mütarekeden sonra 1919'da Genelkurmay Dairesi Teşkilat ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına getirildi. İstanbul'un işgali ile bu görevi sona erdi ve Bursa'ya kaçmak zorunda kaldı. Ankara'ya gelen Behiç Bey'e iki görev teklif edildi. O Mustafa Kemal Paşa'nın tavsiyesi üzerine Anadolu Şimendiferleri İşletme Müdürlüğü'nü geçici olarak kabul etti. Bayındırlık Bakanlığına bağlı Anadolu - Bağdat Demiryolları Genel Müdürlüğü kurulunca bu kurumun başına genel müdür olarak atadı. 1925'te Millî Mücadele'deki hizmetlerinden dolayı takdirname ile ödüllendirildi. 1925'te TBMM ikinci dönem ara seçimlerine katılan Behiç Bey İstanbul milletvekili seçildi. Bayındırlık Bakanı Sırı Bey'in ölümü üzerine, 1926'da Bayındırlık Bakanı oldu. Üçüncü dönem seçimlerinde tekrar İstanbul milletvekili seçildi. Bayındırlık Bakanlığı onaylandı, fakat Peşte elçiliğine atandığından bakanlığı sona erdi. Peşte'de başarıyla ülkemizi temsil etti. 1928'de Haydarpaşa'da ilk Demiryolu Müzesi'ni kurdu. 1934'te eşi vefat etti. 1935'te Atatürk tarafından kendisine "Erkin" soyadı verildi. Behiç Bey 1939'da Peşte elçiliğinden Paris Büyükelçiliğine atandı. İkinci Dünya Savaşı sırasında Avrupa'da pek çok Musevi Almanların "Holokost" veya "Şoah" olarak adlandırılan ırkçı saldırılarında hayatlarını kaybetmişlerdi. Türk Hükümeti o hassas ve zor yıllarda Nazilerden kaçabilen Yahudileri kurtarmaya çalışırken, Avrupa merkezlerindeki Türk diplomatları ölüm kamplarına sevk edilmek üzere bulunan birçok insanı kurtarabilmek için -kendilerini de tehlikeye atma pahasına- büyük çaba harcıyorlardı. Bu diplomatlar arasında bulunan Behiç Bey 20.000 Yahudiyi kurtarmıştı. Fransa'da elçilik görevi sona eren Behiç Bey 1943'te ülkeye döndü. Fransa'daki hizmetlerinden ötürü Legion d'Honneur Nişanı'nın birinci rütbesi "Grand Croix" verildi. TBMM yedinci dönem milletvekili seçiminde, 1943'te Çankırı milletvekili seçildi. 1946 yılına kadar milletvekili olarak görev yaptı. 1947'de Cenup Demiryolları Şirketi'nin meclis idare reisliğine seçilmiş ve görevi şirketin 1957'de kapatılmasına kadar sürmüştü. 1948'de on senedir devam eden prostat rahatsızlığı nedeniyle Amerikan Hastanesi'nde ikinci ameliyatını oldu. 1955'te Türkiye Kredi Bankası'nın idare meclisi üyeliğine seçildi. Behiç Bey 11 Kasım 1961'de İstanbul'da vefat etti. mezarı vasiyeti üzerine Eskişehir'de hatların birleştiği üçgende, Konya-Kütahya-İstanbul makası içinde bulunmaktadır.

Oğuz AYTEPE

KAYNAKÇA

AYTEPE, Oğuz, "Behiç Erkin (1876-1961)", **Atatürk Yolu**, S 31-32, Mayıs-Kasım 2003, s.229-237.

ERKİN, Behiç, **Hâtırat (1876-1958)**, Haz. Ali Birinci, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

KIVIRCIK, Emir, "Behiç Erkin", **Tercüman**, 26.01.2008-03.02.2008.

KIVIRCIK, Emir, **Büyükelçi**, İstanbul 2007.

KIVIRCIK, Emir, **Cepheye Giden Yol**, Kitap Matbaası, İstanbul 2008.

Türk İnkılap Tarihi Arşivi, Behiç Erkin Dosyaları.

Türk Tarih Kurumu Arşivi, Y-779.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi, Behiç Bey'in Tercüme-i Hâl Kağıdı Örneği, (525).

03/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/behic-erkin-1876-1961/?pdf=3757> adresinden erişilmiştir